

2008-12-03

Edmundas Paulauskas

Pergirdytas veršelis sunegaluoja

Pastebėjus viduriavimą, pirmiausia reikėtų pasirūpinti geresnėmis veršelių laikymo sąlygomis. *Klaudijaus Driskiaus nuotrauka*

Dėl viduriavimo dažniausiai nukenčia iki 2 savaičių amžiaus veršeliai. Vėliau jie viduriuoja rečiau, bet iki 3–4 savaičių amžiaus šios ligos tikimybė išlieka gana didelė.

Viduriuojantys veršeliai dažniausiai krinta ne dėl infekcijos sukėlėjų, bet todėl, kad netenka didelio kiekio vandens ir elektrolitų (skysčių).

Svarbus vandens vaidmuo

Viduriuojančių veršelių kraujas ir audiniai praranda daug vandens, organinių medžiagų (baltymų, riebalų lakiųjų rūgščių) ir elektrolitų. Sveiki veršeliai netenka apie 0,88 kg, o viduriuojantys apie 2,3 kg vandens per parą. Kai viduriuojantys veršeliai praranda daugiau kaip 10 proc. vandens, sutrinka maisto medžiagų virškinimas ir pasisavinimas žarnyne. Sumažėjus skysčių organizme, sutrinka šlapimo susidarymas, todėl kraujyje gerokai padidėja šlapalo ir kalio koncentracija. Dėl minėtų priežasčių, galutinai sutrikus gyvybinėms funkcijoms, veršeliai nugaišta.

Geriau perteklius nei stygius

Viduriavimą sukelia mitybos problemos arba infekcija. Pirmąją gyvenimo savaitę diarėja dažniausiai suserga gausiai pienu girdomi veršeliai (maisto sukeltas viduriavimas). Viduriavimą sukelia ir sutrikęs santykis tarp dviejų pagrindinių žarnyne gyvenančių bakterijų rūšių: pieno rūgšties bakterijų, skaidančių paprastuosius cukrus, ir *E. coli* rūšies bakterijų, skaidančių cukrus ir baltymus. Šios bakterijos veršelių žarnyne normaliomis sąlygomis organizmui yra būtinos. Tačiau kai maži veršeliai pergirdomi krekenomis ar pienu, nesuvirškintas pienas patenka į storąsias žarnas. Dėl to storosiose žarnose (dėl cukrų pertekliaus) pradeda intensyviai daugintis pieno bakterijos. Pieno bakterijų vyravimas storajame žarnyne sukelia viduriavimą, kuris gali baigtis veršelių kritimu. Tačiau didesnis pirmųjų krekenų kiekis po atvedimo veršeliams nėra pavojingas. Prancūzijos fermeriai teigia, kad geriau tegul veršeliai truputį paviduriuoja dėl pirmųjų krekenų pertekliaus, nei kad dėl jų trūkumo nevisiškai susidaro pasyvusis imunitetas. Jaunų veršelių organizmas gali pasisavinti tik du cukrus: gliukozę ir laktozę (ir tai tikrai ribotai). Šių cukrų (heksozių) ekvivalentas yra vidutiniškai 12 g vienam kilogramui veršelio svorio. Didesnis minėtų cukrų kiekis perkrauna virškinimo traktą ir sukelia viduriavimą. Mitybos veiksnių sukeltas viduriavimas yra mažiau pavojingas nei sukeltas infekcijos.

Kiek pieno galima sugirdyti veršeliui? Normalus paros kiekis veršeliui yra apie vienas kg pieno 10 kg svorio. Pavyzdžiui, 60 kg svorio veršeliui – 6 kg pieno per parą.

Didelis baltymų ir riebalų kiekis veršelių racione taip pat gali sukelti viduriavimą. Per mažas riebalų kiekis racione taip pat padidina viduriavimo tikimybę.

Infekcinės kilmės viduriavimą sukelia *E. coli* ir kitos bakterijos (*E. coli*, salmonella, clostridium perfringens, chlamydia ir kitos), virusai (rotavirusas, koronavirusas, adenovirusas) bei parazitai (kriptosporidia, kokcidiozė).

Kaip sergančiuosius gydyti

Pastebėjus viduriavimą (svarbu kuo anksčiau), pirmiausia reikėtų pasirūpinti geresnėmis veršelių laikymo sąlygomis. Jiems turėtų būti sausa ir šilta. Be to, rekomenduotina veršeliams duoti pakankamai druskų tirpalų (elektrolitų), kad jie kuo mažiau prarastų skysčių. Šių preparatų galima gauti veterinarijos vaistinėse. Tirpalus prieš girdymą reikia pašildyti iki kūno temperatūros. Gliukozės tirpale gali ir nebūti. Tačiau gliukozė gali pagerinti žarnyne fermentaciją ir pagerinti elektrolitų pasisavinimą bei aprūpinti organizmą energija. Tinka preparatai, kurių sudėtyje yra elektrolitų, gliukozės, vitaminų, pektino, želatinos agentų ir kt. Tokie preparatai sulėtina pieno keliavimą žarnynu bei pagerina jo virškinimą. Preparatai taip pat apsaugo žarnyno sienelių ląsteles nuo uždegimo pažeidimo.

Ar galima viduriuojantiems veršeliams duoti pieno? Viduriuojantys veršeliai pieno beveik nevirškina. Yra nuomonių, kad patekęs į žarnyną nesuvirškintas pienas išprovokuoja bakterijų dauginimąsi ir dėl to viduriavimas sustiprėja. Todėl, atsižvelgiant į ligos eigą, rekomenduojama iš dalies nutraukti girdymą pienu ir duoti viduriuojantiems veršeliams tikrai elektrolitų tirpalus. Tačiau, pastarųjų tyrimų duomenimis, viduriuojantys veršeliai, girdomi tikrai elektrolitų tirpalais, po dviejų dienų netenka daug svorio, o jų organizmas vis tiek praranda nemažai skysčių. Nustatyta, kad, viduriuojantiems veršeliams duodant pieno (10 proc. svorio) ir rūgščios reakcijos elektrolitų tirpalo, viduriavimas nedidėja, veršeliai po 6 dienų gydymo pradeda priaugti svorio. Vadinasi, viduriuojantys veršeliai turi gauti ir pieno, ir elektrolitų tirpalo. Rūgštiniai elektrolitų tirpalai veršeliams duodami po girdymo pienu, o šarminiai – vėliau. Šarminių elektrolitų tirpalo reikėtų duoti praėjus 3–4 val. po girdymo pienu. Tai yra todėl, kad šarminiai elektrolitai, girdomi kartu su pienu, sutrikdo pieno sutraukimo procesą skrandyje. Rūgštiniai elektrolitai, priešingai, – jį pagerina.

Gydant paprastą dispepsiją, pakanka veršelius tinkamai girdyti, kad jie neprarastų skysčių. Sergantiems veršeliams galima duoti vaistažolių nuovirų ar užpilų. Tinka juozažolių, paprastųjų jonažolių, paprastųjų kraujažolių, tankiažiedžių rūgštynių nuovirai. Vaistažolių nuovirai ar užpilai veršeliams duodami 2–4 dienas. Juozažolių antpilo duodama po 100 mililitrų 2–3 kartus per dieną, paprastųjų jonažolių ir paprastųjų kraujažolių – po 150–200 mililitrų 3–4 kartus per dieną, tankiažiedžių rūgštynių nuoviro – po 40–50 mililitrų per dieną. Gerai padeda 2 proc. ąžuolo žievės vandeninis užpilas – po 200–300 mililitrų. Užpilai ir nuovirai veršeliams duodami 30 min. prieš girdymą krekenomis ar pienu.

Kai vaistažolės nepadeda

Jeigu minėti būdai nėra efektyvūs, reikia taikyti veterinarines priemones. Labai efektyvi priemonė įvairios kilmės viduriavimui gydyti bei profilaktikai yra lazerio terapija. Ją taikant, sergantys veršeliai greičiau pasveiksta ir sparčiau auga nei gydomi medikamentais. Nustatyta, kad lazerio terapija daro teigiamą įtaką gyvūnų audinių, organų ir viso organizmo gyvybiniam procesams bei stiprina jų imuninę sistemą. Veikiant lazerio spinduliams, padidėja baktericidinis kraujo plazmos aktyvumas, gana greitai padidėja veršelių natūralus atsparumas. Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos atliktų bandymų duomenimis, taikant lazerio terapiją, veršeliai, sergantys įvairios kilmės bei sunkumo diarėja, pasveiko per 2–5 dienas. Gydymo efektyvumas – 96 proc.

Profilaktikos priemonės

Gera fermos valdymo praktika yra galvijų bandos bei veršelių sveikatos garantas. Įvairios kilmės veršelių viduriavimo galima išvengti laikantis tam tikrų mitybos, laikymo bei valdymo reikalavimų:

1. Ką tik atvestiems veršeliams reikia laiku sugirdyti reikiamą kiekį geros kokybės krekenų (iki 3 litrų per kartą).
2. Krekenas ir pieną prieš girdymą reikia pašildyti iki 36–38° C (artima kūno temperatūrai). Adekvati krekenų bei pieno temperatūra turi įtakos minėtų produktų sutraukimo procesui skrandyje.
3. Veršelius reikia maitinti reguliariai du kartus per dieną. Girdymo inventorių po kiekvieno girdymo būtina švariai išplauti, sanitariškai apdoroti ir išdžiovinti.
4. Pieno pakaitalai bei priedai turi būti aukštos kokybės. Naudingesni tie pieno pakaitalai, kuriuose yra didesnė gerai pasisavinamų riebalų koncentracija (15–20 proc.). Pakaitalai, kuriuose riebalų koncentracija yra žema (10–15 proc.), – mažiau vertingi.
5. Nepergirdyti ir neperšerti veršelių!
6. Girdymo periodu veršelius laikyti individualiai sausuose, švariuose, gerai pakreiktuose gardeliuose (nameliuose). Veršelių patalpose neturi būti skersvėjų, jos turi būti gerai vėdinamos. Grupuoti veršelius galima tikrai girdymo laikotarpiui pasibaigus.

7. Veršelių patalpos turi būti reguliariai valomos ir dezinfekuojamos. Į atlaisvintus gardelius veršeliai gali būti patalpinti tik tai po trijų savaičių. Jeigu ūkyje yra (buvo) viduriavimo atvejų, rekomenduojama taikyti „tuščia – pilna“ veršelių laikymo sistemą.
8. Nerekomenduojama laikyti viduriuojančių ir sveikų veršelių vienoje patalpoje.
9. Nerekomenduojama vienoje patalpoje laikyti veršelių ir vyresnio amžiaus prieauglio.
10. Nerekomenduojama tolesniam auginimui pirkti jaunesnių kaip trijų savaičių amžiaus veršelių.
11. Nupirktų gyvulių nerekomenduojama laikyti kartu su ūkio gyvuliais (ypač veršeliais).

<http://www.valstietis.lt/Priedai/Ukininku-zinios/Pergirdytas-verselis-sunegaluoja>

